

EFOP-3.4.3-16-2016-00014

SZÉCHENYI 2020

Természetjog és morálfilozófia

Simon József

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen készült az Európai Unió támogatásával.

Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

SZÉCHENYI 2020

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFECTETÉS A JÖVŐBE

Természetjog és morálfilozófia

2.2 lecke – 10 perc

Aquinói Szent Tamás 2: Hitelezés vagy uzsora – a pozitív és természetes értékrend határán

A szemelvények a *Summa Theologiae* IIa IIae részének 78. kérdéséből származnak, a magyar szövegalak saját fordításom

Az alábbi rövid leckében visszatérünk a természetes és az emberi törvény megkülönböztetéséhez! Aquinói egy nagyon szemléletes példával illusztrálja ezt a *Summa Theologiae* egyik helyén, amennyiben azt a problémát vizsgálja, hogy vajon az uzsora mint a kölcsönzött pénzért felszámolt kamat bűn-e.

Az egyik felvezető érv mellett, hogy nem volna bűn az uzsora, élesen megkülönbözteti az emberi és a természetes törvényt.

[a]z emberi dolgok körében az igazságosságot a polgári törvények határozzák meg. Ezek azonban hozzájárulnak az uzsora elfogadásához. Tehát úgy tűnik, hogy az uzsora nem tiltott.

Mintha pozitív jogi körülmények között Aquinói megengedhetőnek tartaná a kamat felszámítását.

Aquinói általában vett válasza szerint a hitelezéskor sérül a pénzhasználat elvéül szolgáló egyenlőség elve, így az uzsorát nem tartja elfogadhatónak. Azonban mégiscsak megkülönböztethetjük a dolgok ama használatának két típusát, melyet áruba bocsátunk magukhoz a dolgokhoz hasonlóan. **Az egyik esetben** a dolog használata során maga a dolog is fogy: bor ivásakor maga a bor *dologi* mennyisége is csökken a *használat* során. Ez esetben a bor áruba bocsátásán túl annak használatáért is pénzt kérni annyi, mint kétszer eladni ugyanazt a dolgot – vagy másképpen: mint a nem-létezőt áruba bocsátani. **Másfelől** vannak olyan esetek, amikor jól megkülönböztethető a dolog és használata. Egy ház bérletbe adása során a ház tulajdonjoga és használati joga elválik egymástól: a ház mintegy nem fogy a bor példájára, amikor áruba bocsátják annak használatát. Első megközelítésben a pénz kölcsönzése azonban nem a második eset alá esik: a pénz használati csere-funkciója közben *dologi* valójában is elfogy a bor mintájára. Aquinói a pénzhasználatért felszámított kamat tiltását azonban fellazítja az emberi és a természetes törvény különbségének kontextusában:

A harmadikra azt kell válaszolunk, hogy az emberi törvények bizonyos bűnöket büntetlenül hagynak a tökéletlenebb emberek állapota miatt, akiket sok hasznos dologban meggátolna az, ha minden bűn szigorúan meg volna tiltva a kilátásba helyezett büntetésekkel. Ennélfogva ez emberi törvény megengedi az uszorát, nem mintha úgy vélné, hogy az megfelel az igazságosságnak, hanem azért, hogy ne akadályozza a többség hasznát.

Aquinói itt éles határt húz a természetes törvény által tiltott uszora és a társadalmi körülmények között az emberi-polgári pozitív törvények által megengedett hitelezés között. A pénz természetét tekintve inproduktív, nem

termeli újra magát, hanem el lesz fogyasztva cserefunkciója betöltésekor. Azonban nem-természetes feltételek mellett hasznot termel: a hitelezés olyan társadalmi funkciója csak a természetes és a pozitív társadalmi-jogi állapot megkülönböztetése mellett válik láthatóvá.

Kérdések:

1. Vajon Aquinói szerint összeegyeztethető-e a természettörvénnyel a kamat felszámolása pénz-hitelezéskor?
2. Vajon Aquinói szerint összeegyeztethető-e az emberi törvénnyel a kamat felszámolása pénz-hitelezéskor?

Irodalom:

Siegmund, Paul E.: Law and Politics, in: *The Cambridge Companion to Aquinas*, eds. Norman Kretzmann, Eleonore Stump. Cambridge, Cambridge University Press, 1993, 217-231.